

Psykiastrifonden webinar i samarbejde med BUP-DK og DPS:

Den nyeste viden om diagnostik og behandling af autisme - set i et livsperspektiv

Del 1

Overlæge og professor Niels Bilenberg

Børne og Ungdomspsykiatrien i Region Syddanmark

Mine punkter – BUP perspektivet

Udvikling/afgrænsning af autisme (incidens/prævalens)

Diagnostik af autisme i barndommen

Behandling i BUP og i kommunen

Mine punkter – BUP perspektivet

Udvikling/afgrænsning af autisme (incidens/prævalens)

Diagnostik af autisme i barndommen

Behandling i BUP og i kommunen

Autisme – et spektrum af udfordringer

- Opgaven med udredning og diagnosticering i børne- og ungdomspsykiatrien er under forandring
- Der har de senere år været en markant stigning i antallet af henvisninger. Mange børn, unge og forældre besidder stor viden om diagnoser, og deres forventninger til udredning og diagnoser er anderledes end for år tilbage
- Symptombilledet, som børn, unge og familierne præsenterer, ændrer sig, er mere komplekst og kræver i mange tilfælde mere opmærksomhed på afgrænsningen til blandt andet normalitet

Fra Infantil Psykose til Autismespektrum

Fra Kanner's "Infantil psykose" **ICD-8** (Kanner; 1943)

- Kernesymptomer
 - "Autistic aloneness"
 - "Insistence on sameness"
- - og Aspergers "Autistisk psykopati"

(Kanner; 1943)

Asperger; 1944)

Til Gennemgribende udviklingsforstyrrelse (GUF) **ICD-10**

- Triade – forstyrrelse af
 - Gensidig social interaktion (S)
 - Kommunikation (C)
 - Indskrænket, repetitiv adfærd og interesser (RRBI)
- Introduktion af "the broader phenotype"

(Wing; 1979)

(Rutter; 1991)

Til Autismespektrumforstyrrelse (ASF) **DSM-5 / ICD-11**

- Social-kommunikative forstyrrelser
- RRBI + sensoriske forstyrrelser

(Lord; 2013)

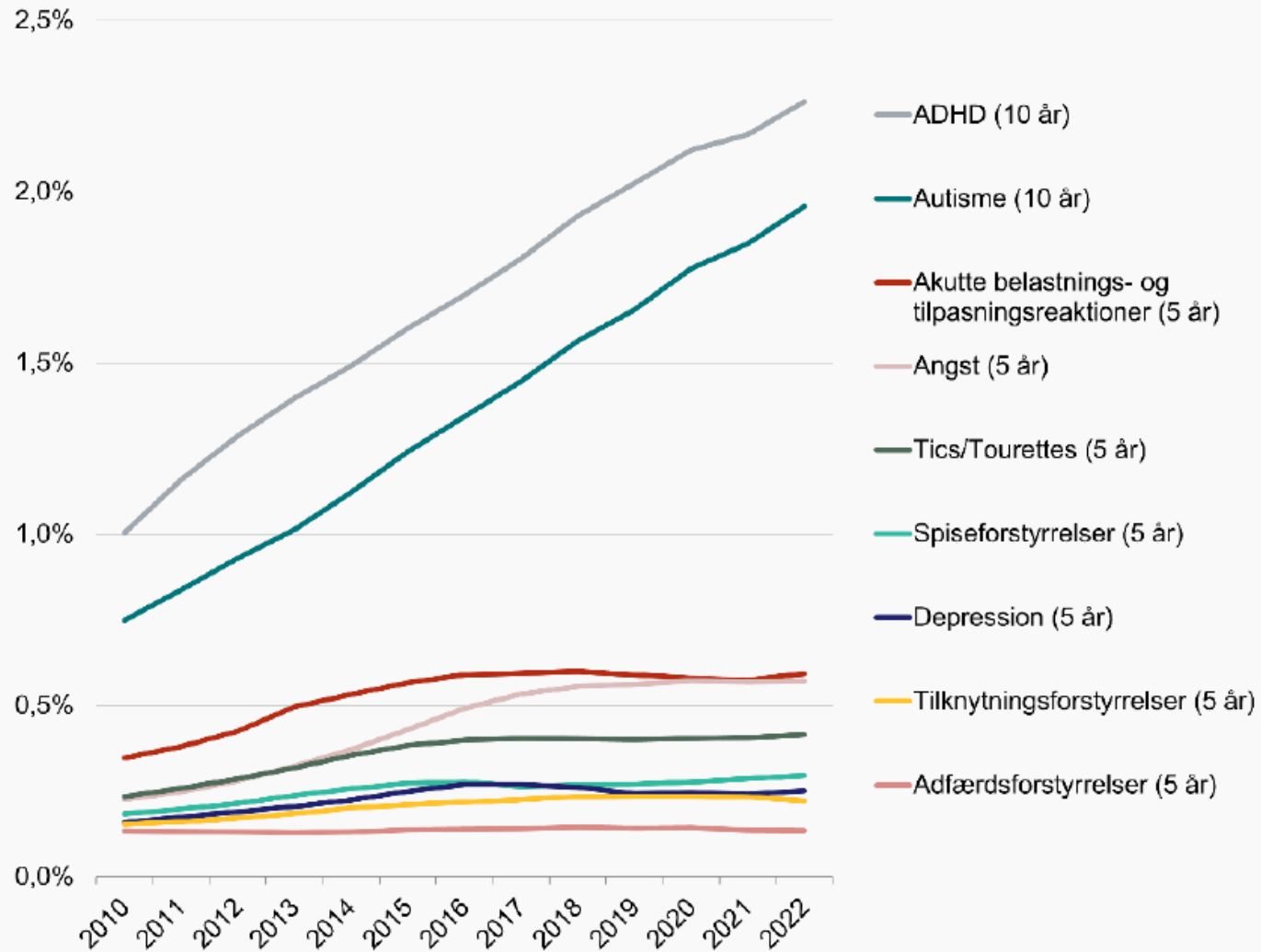
ASF som en del af ESSENCE

(Gillberg, 2014)

Epidemiologi

- Fra 3-6 af 10.000 (1/2 ‰) til ca. 2% ≈ 40 fold øgning

Figur 2**Udvikling i andelen af børn og unge med udvalgte psykiatriske diagnoser**

Note: Andel af 0-17-årige pr 1/1, som i løbet af de foregående 5 år (10 år ved ADHA og autisme) har fået registreret mindst én af de pågældende diagnoser som aktions- eller bi-diagnose i forbindelse med kontakt med hospitalssektoren (psykiatrien og somatikken).

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Sundhedsdatastyrelsen.

Epidemiologi (ASD)

- 1-2% (range: 1-4%) (Zeidan et al., 2021)
- Dreng : Piger = 3:1 (2:1 med højere funktionsniveau)
- Øget forekomst blandt indvandrere (immigration)

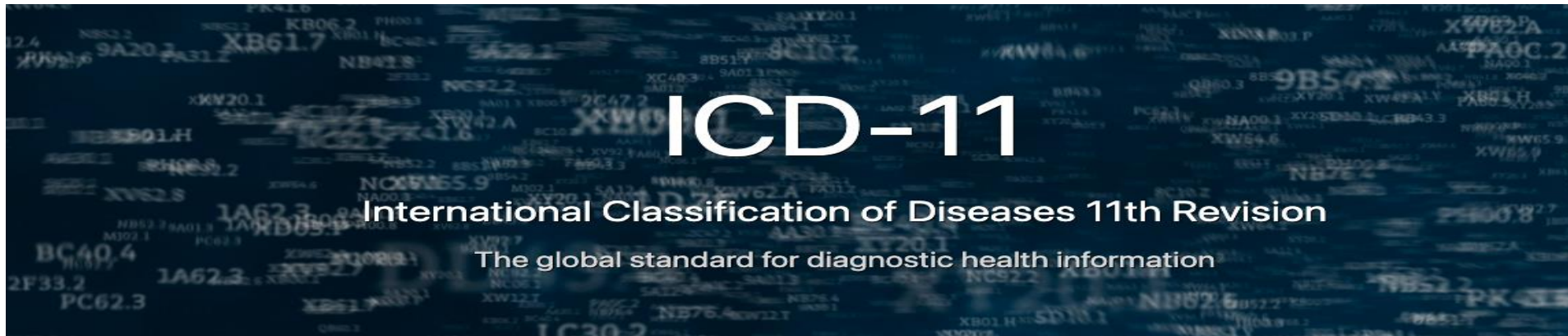
- Ved tidlig diagnostik (førskolealder) ca. 50% med ID
- Ved sen diagnostik (og høj prævalens) falder denne andel
 - Flere med højt funktionsniveau

ICD-10 (WHO):

Gennemgribende udviklingsforstyrrelser

PDD – Pervasive Developmental Disorders

- F84.0 Autisme
- F84.1 Atypisk autisme
- (Rett, disintegrativ)
- F84.5 Asperger syndrom
- F84.8 Anden gennemgribende udviklingsforstyrrelse
- F84.9 Gennemgribende udviklingsforstyrrelse, uspec.

<https://icd.who.int/browse11/l-m/en>

Væsentlige ændringer

- Opdateret nomenklatur **ASD**
 - ~~Infantil autisme, Asperger syndrom, atypisk autisme~~
- **Triade bliver til dyade**
 - **Social-kommunikative afvigelser og**
 - **Indskrænkede, repetitive og uflexible mønstre af adfærd, interesser og aktiviteter**
- Debut i udviklingsalderen - Livslang præsentation
- “Qualifiers”; intellektuel funktion og sprogfunktion

Qualifyers – 6A02.x

IQ \ Sprog	Med mild eller ingen forstyrrelse af funktionelt sprog	Med svækket funktionelt sprog	Med totalt, eller næsten totalt, fravær af funktionelt sprog
Uden Intellektuel Udviklingsforstyrrelse (IQ>70)	6A02.0	6A02.2	
Med Intellektuel Udviklingsforstyrrelse (IQ<70)	6A02.1	6A02.3	6A02.5

Mine punkter – BUP perspektivet

Udvikling/afgrænsning af autisme (incidens/prævalens)

Diagnostik af autisme i barndommen

Behandling i BUP og i kommunen

Hvilke elementer indgår i diagnostik

- På vej med DMPG retningslinje om udredning af ASF (B&U- og V-region psykiatri og sp.lægepraksis)

- Anamnese – evt. ADI
- Observation i miljøet (afh. af alder)
- ADOS
- Kognitiv us. (neuropsykologisk us.)
- Adaptiv funktion (VABS-3, ABAS-3, ...)
- Psykiatrisk komorbiditet (screen – (KSADS))
- Somatisk komorbiditet

- Konference

Neuropsykologiske ”paradigmer”

- Empatiforstyrrelse (ToM) - mentalisering
- Central kohærens
 - Skabning af mening, sammenhæng, helhed, forløb (årsag-virkning-konsekvens)
- Eksekutive funktioner
 - Planlægge, organisering, initiering, arbejdshukommelse, fleksibilitet,.....
- ”Social-kognitive” forstyrrelser
 - Ansigtsgenkendelse, ”aflæse” emotioner,

Årsag (ætiologi)

- Fortrinsvis genetisk årsag (ikke det samme som arv)
- Autisme optræder med øget frekvens i familier
- Tvillingestudier understøtter genetisk forklaring – også af ”den brede fænotype”
- Genetisk - multiple interagerende gener
 - Bidrager med 70-90 % af ætiologien (hereditets-faktor)
- Den arvelige fænotype spænder fra klassisk autisme til variation inden for det normale
- Søskende til infantil autist: 20% risiko for infantil autisme, højere risiko for mildere variant (Ozonoff et al., 2011)
- Alligevel indgår genetisk screening ikke rutinemæssigt

Miljø-faktorer kan ikke udelukkes ved ASD

- Overførte antistoffer under graviditet
 - Infektioner
 - Hormonafvigelse i graviditet (ex. PCOS)
 - "Miljøgifte" (hormonforstyrrende stoffer)
 - D-vitaminmangel
-
- MEN - miljøet betyder meget for hvordan barnet udvikler sig med sin ASD
 - herunder forekomst af komorbiditet

Mine punkter – BUP perspektivet

Udvikling/afgrænsning af autisme (incidens/prævalens)

Diagnostik af autisme i barndommen

Behandling i BUP og i kommunen

ASD - behandling

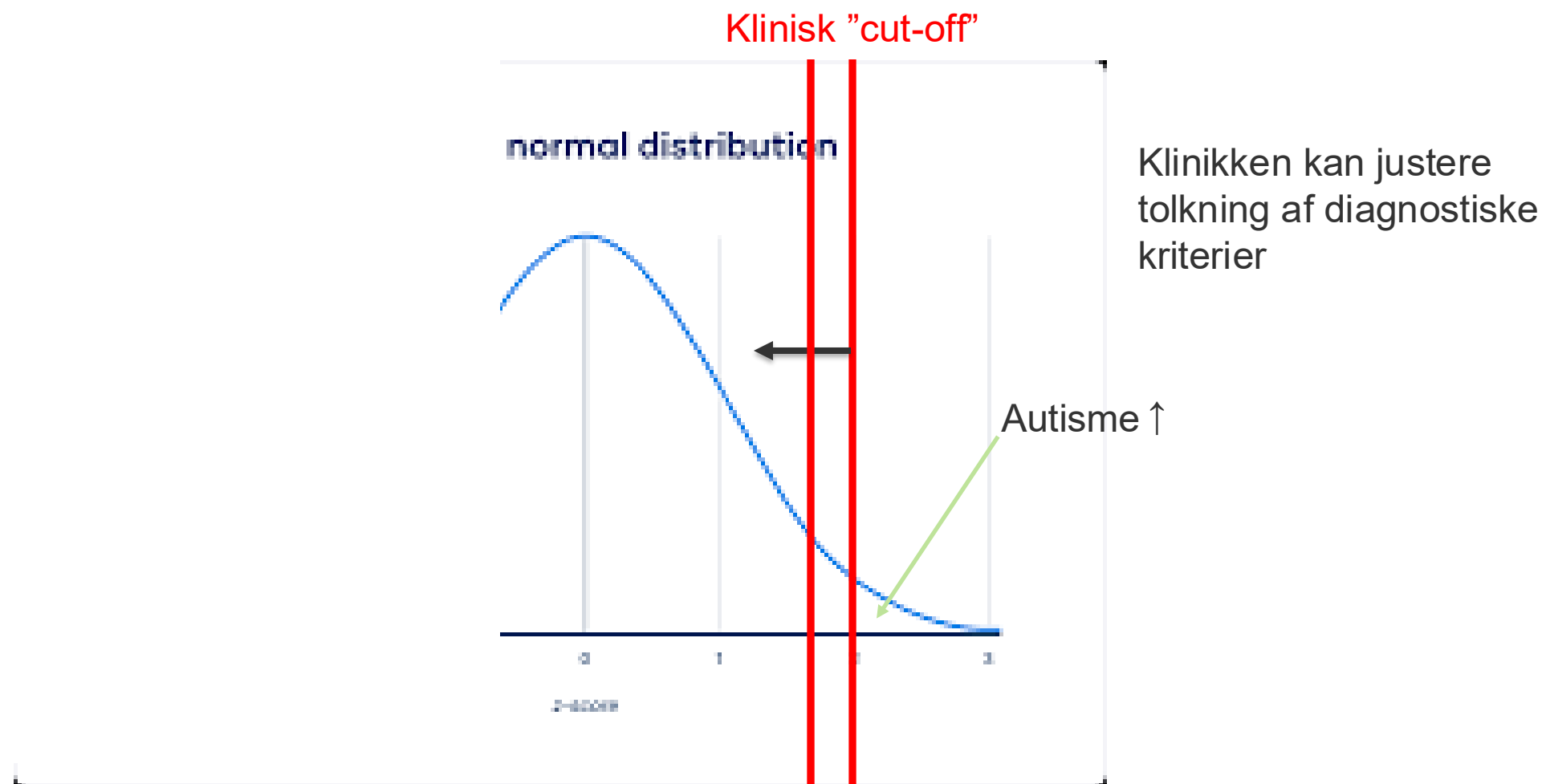
- I BUP

- Psykoedukation
- Behandling af komorbiditet (ADHD, søvn, angst, OCD, affektive, spisning, psykose)
- PACT (??)

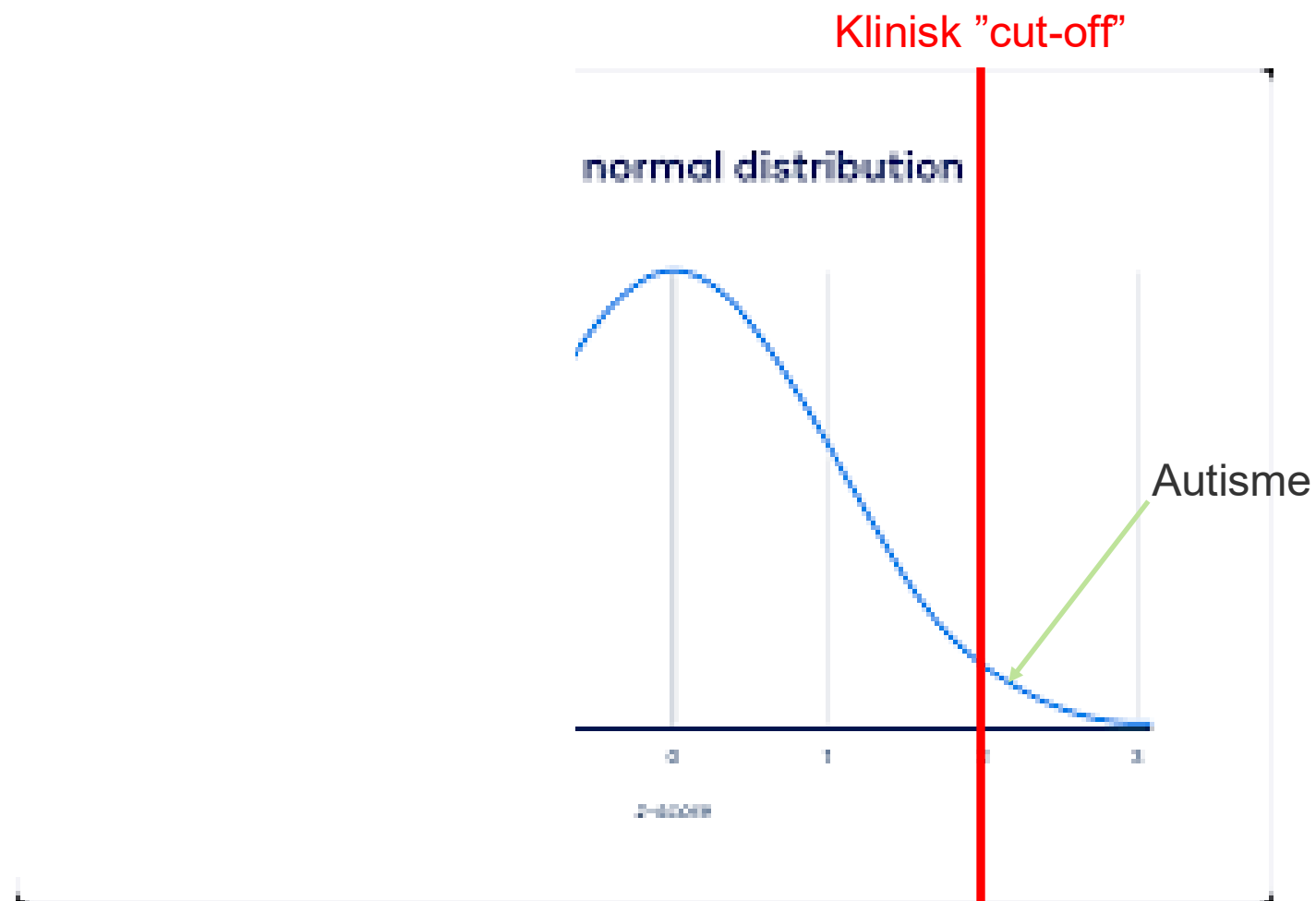
- I kommunerne

- Psykoedukation
 - Early bird (forældre-gruppe)
- Pædagogisk støtte
 - Special institution
 - Skole
 - Specialskole, specialklasse, støttelærer, "nest"
- Forældre/familie (tabt arbejdsfortj., aflastning,)

Symptomers fordeling i populationen

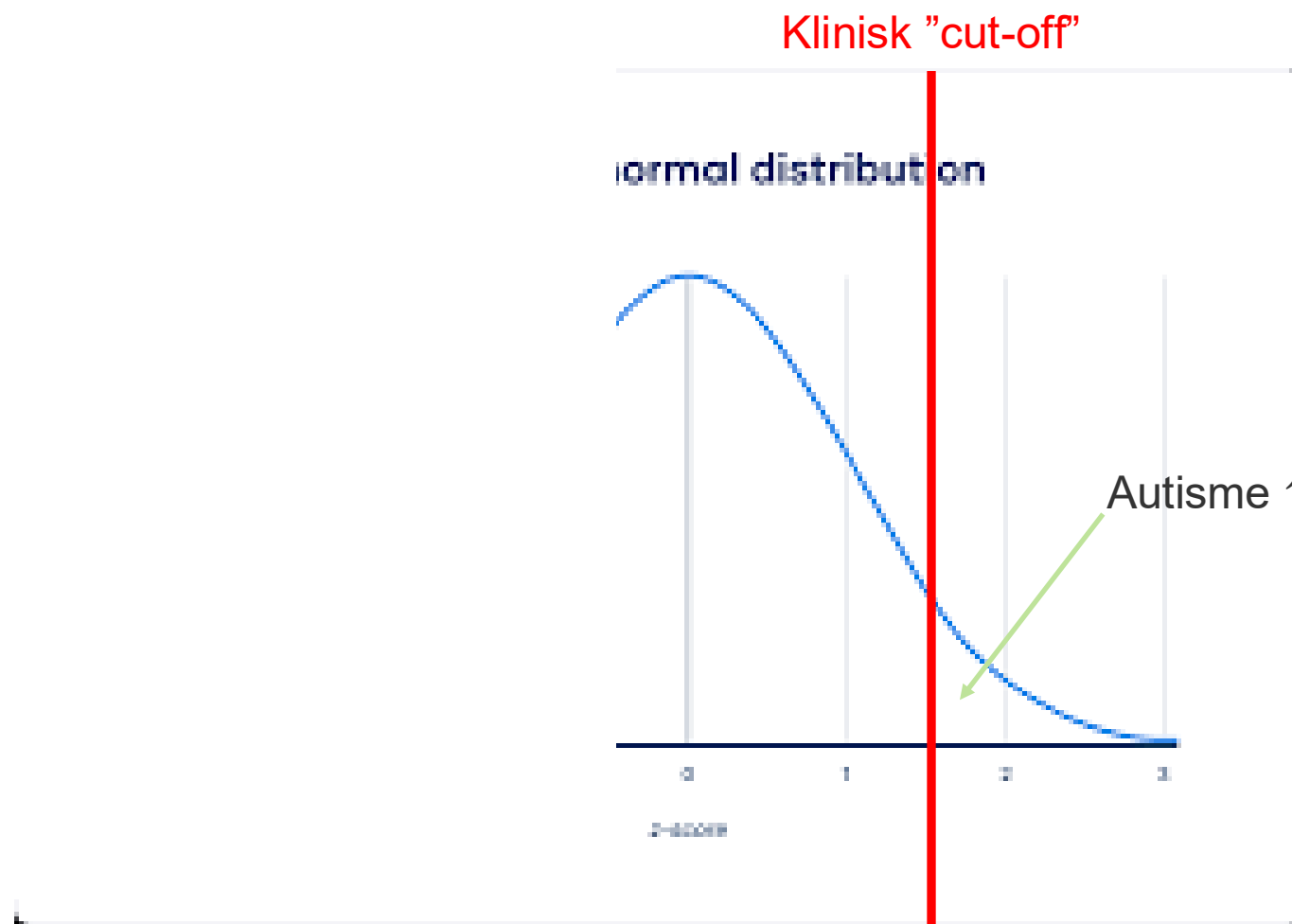

Symptomers fordeling i populationen

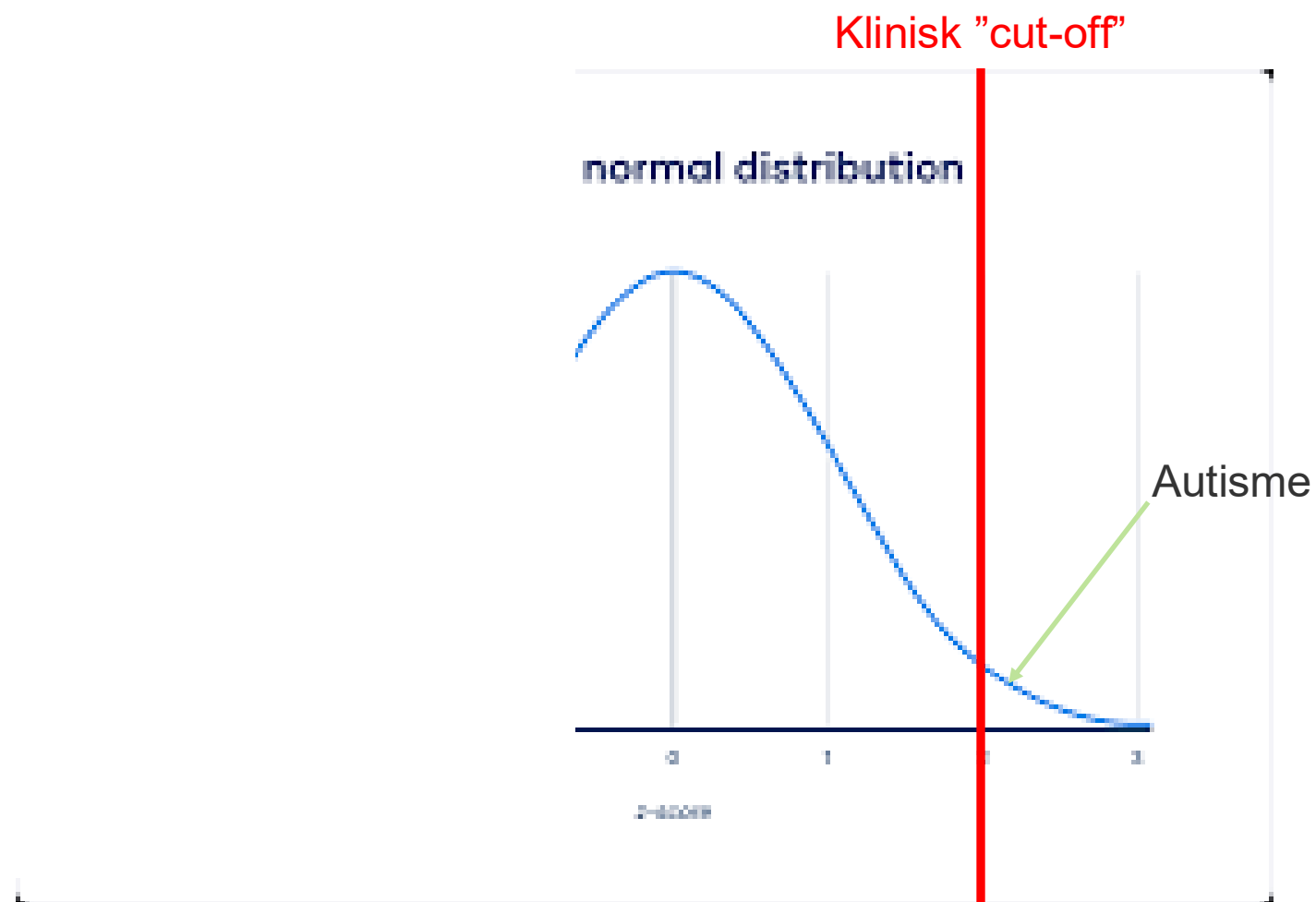
.. forskydning mod flere symptomer

– eks. dårligere sociale kompetencer

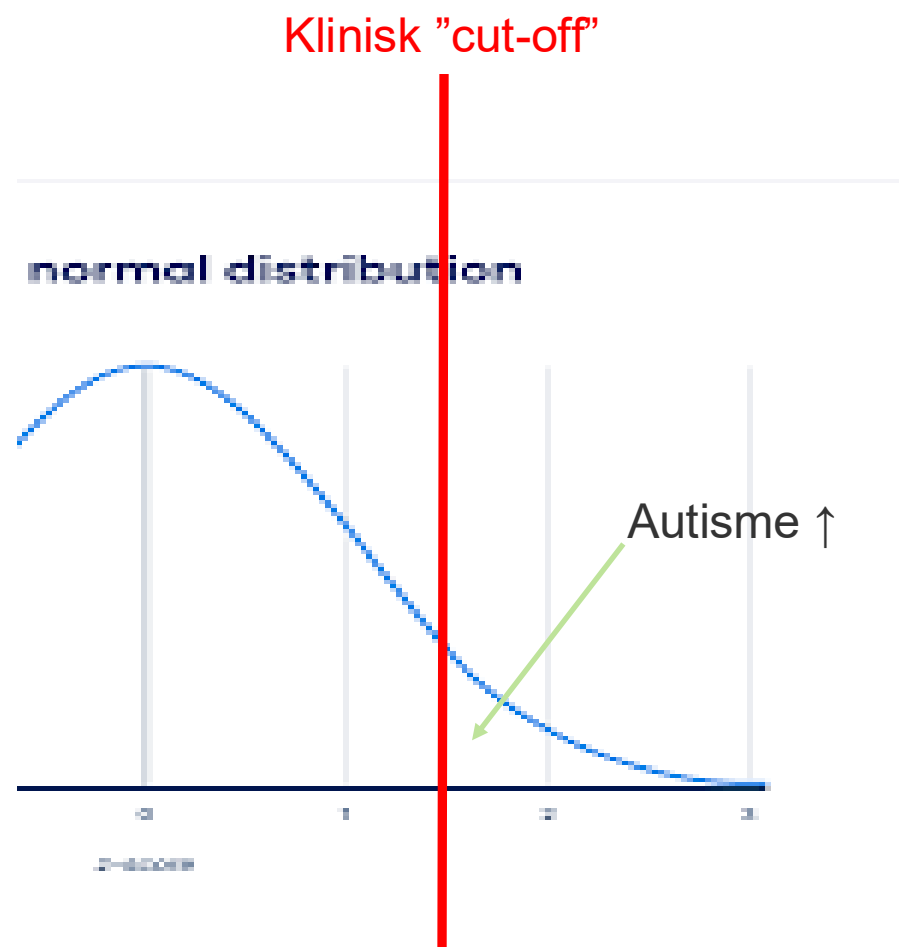

Det kunne være effekter af **øget skærmtid** – særligt hos mindre børn

Symptomers fordeling i populationen

... anden fordeling i populationen

Det kunne være effekter af **hormonforstyrrende stoffer** i graviditet el. tidlig barndom

